

Brochure Schurftmijt

Vos
Foto: Ton Heekelaar

Schurft

Begin 2014 werd door het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) scabiës-schurft vastgesteld bij een vos uit Limburg. Dit riep vragen op bij inzenders en andere mensen uit het veld. Deze brochure is gemaakt om antwoord te geven op de vragen en om over schurft in zijn algemeenheid te informeren.

Ziekteverwekker

Schurft is een huidaandoening die zowel bij mensen als bij dieren voorkomt en door verschillende soorten mijten kan worden veroorzaakt. Bij wilde dieren wordt schurft voornamelijk door de schurftmijt *Sarcoptes (S) scabiei* veroorzaakt. Deze schurft wordt ook wel scabiës-schurft genoemd, om verwarring te voorkomen met schurft die door andere schurftmijten wordt veroorzaakt.

Scabiës-schurft is wereldwijd bij meer dan 100 verschillende zoogdieren aangetroffen en er bestaan maar liefst meer dan 15 varianten, waarvan één bij honden (*S. scabiei* var. *canis*), één bij vossen (*S. scabiei* var. *vulpes*) en één bij gemzen en steenbokken (*S. scabiei* var. *Rupicaprae*) voorkomt. Sommige van deze varianten zijn gastheer-specifiek, en kunnen slechts op één diersoort langdurig overleven, terwijl andere varianten op verschillende diersoorten kunnen voorkomen. Ondanks deze soortspecificiteit is overdracht tussen roofdierensoorten onderling of van het ene hoefdieresoort op het andere, wel mogelijk. Overdracht tussen roofdieren en hoefdieren komt, voor zover tot nu toe bekend, echter niet voor. In Europa is, bij in het wild levende dieren, scabiës-schurftmijt vooral bekend van het voorkomen bij vossen, gemzen en steenbokken.

Besmetting

De *Sarcoptes* schurftmijt wordt voornamelijk overgedragen door direct contact tussen dieren, maar ook indirecte overdracht komt voor. Soms verlaten mijten de boorgang in de huid en wandelen ze over de vacht van de gastheer. Deze mijten kunnen op de grond vallen en, onder gunstige omstandigheden (hoge relatieve vochtigheid en lage temperaturen), meerdere weken overleven. Deze loslopende mijten kunnen vervolgens weer een dier besmetten. Deze indirecte vorm van overdracht komt echter weinig voor.

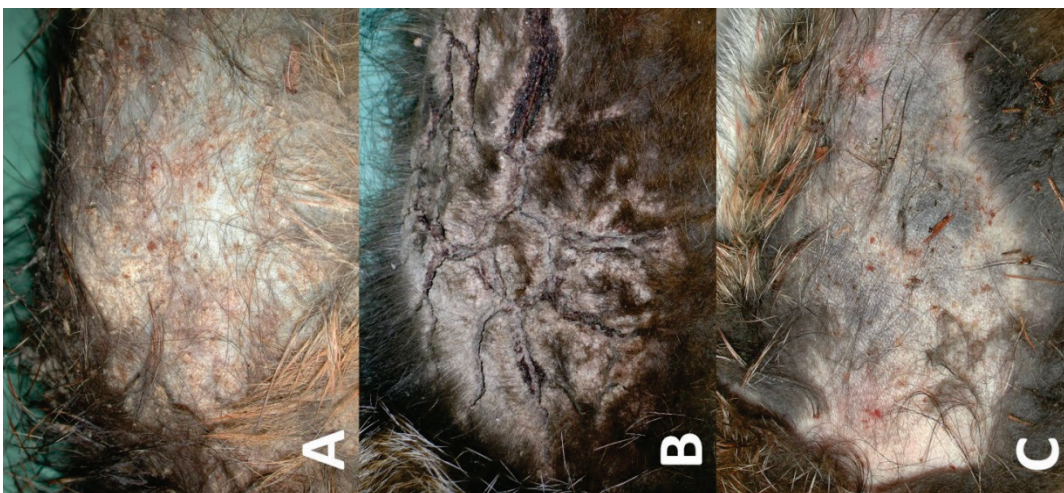
Ziekteverschijnselen

De *Sarcoptes* schurftmijt graaft een boorgang in de huid, waarin ze eitjes afzet en van huidcellen en weefselvocht leeft. Er wordt vanuit gegaan dat de zichtbare huidveranderingen van geïnfecteerde dieren en mensen een allergische reactie is op de uitscheidingsproducten en uitwerpselen van schurftmijten.

Niet alleen tussen de verschillende diersoorten, maar ook binnen een diersoort kunnen zowel de klinische (uiterlijk zichtbare) ziekteverschijnselen als de pathologische verschijnselen (in- en uitwendige veranderingen in weefsel en organen) aanzienlijk verschillen.

Typische uiterlijke kenmerken van schurftmijt kunnen zijn: roodkleuring van de huid, vorming van huidschilfers, haaruitval, huidontsteking, korsten, verhoorning en een verdikte leerachtige huid.

Deze huidveranderingen kunnen gepaard gaan met sterke jeuk, waardoor de dieren gaan schuren en de huid verwonden. Via de ontstane wonden kunnen dan vervolgens andere micro-organismen, zoals bacteriën, binnendringen en secundaire infecties veroorzaken. Met betrekking tot gedrag is bekend dat hondachtigen met schurft vaak hun schuwheid verliezen. Ook wordt beschreven dat ze lusteloos en vermagerd zijn.

Macroscopische beeld van scabiës-schurft bij vossen (*Vulpes vulpes*) uit Zwitserland.

Type A: dunne korsten;

Type B: dikke korsten met diepe huidkloven;

Type C: afwezigheid van korsten en donkere plekken in de huid door te veel pigment (hyperpigmentatie).

Bron: Marie-Pierre Ryser-Degiorgis. *Journal of Wildlife Diseases*, 49(1), 2013, pp. 91–102

Uitbraken

Scabiës-schurft is een zeer besmettelijke ziekte die zich, binnen een populatie van sociaal levende dieren, snel kan uitbreiden. Afhankelijk van de gevoeligheid van een diersoort, kan de aandoening leiden tot een sterke (tijdelijke) afname van de populatie, hetgeen bekend is van vossen, gemzen en steenbokken, waarvan de populaties met 50-90% kan afnemen. Bij voornamelijk solitair levende dieren, zoals beer, lynx, ree en steenmarter wordt Scabiës-schurft meestal slechts in een enkel geval waargenomen. Genezing komt ook voor. Het verloop van een uitbraak (het sterftepercentage) verschilt van geval tot geval. Bij een populatie die nog niet eerder in contact is geweest met de *Sarcoptes* schurftmijt, is het sterftepercentages vaak hoger dan in gebieden waar de ziekte reeds lang aanwezig is.

Voorkomen bij de mens

In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen scabiës-schurft die bij dieren voorkomt, de zogenaamde dierlijke of animale scabiës, en de scabiës-schurft die normaal gesproken bij de mens voorkomt, de humane scabiës en veroorzaakt wordt door *Sarcoptes scabiei* var *hominis*.

Hoewel dierlijke *Sarcoptes* schurftmijten ook bij mensen klachten kunnen geven, zijn deze veel milder dan die bij humane scabiës. Door het vastpakken van besmette dieren met blote handen, kan de mens worden geïnfecteerd.

Meer informatie over schurft bij mensen is te vinden op de website van het RIVM (<http://www.rivm.nl/Onderwerpen/S/Schurft>)

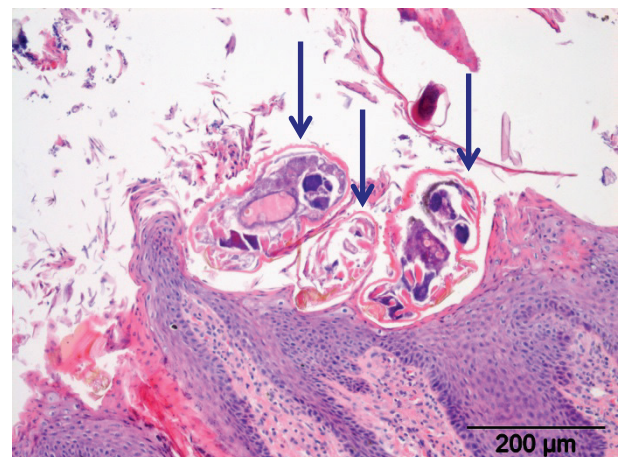

Bultjes op de arm die zijn ontstaan na contact met een gems met schurft.

Bron: A. Menzano. *Veterinary Record* (2004) 155, 568.

Voorkomen in Nederland

Sinds 1996 wordt in Nederland periodiek vossenmonitoring uitgevoerd voor onderzoek naar het voorkomen van trichinella en vossenlintworm. Tijdens deze monitoring zijn geen vossen met schurft waargenomen. In 2006 werd in Wolvega een moervos geschoten met de uiterlijke kenmerken van scabiës-schurft. Deze moervos had geen jongen en liet zich overdag zien. De vos is niet onderzocht, dus kon de scabiës-schurft niet worden aangetoond. Ook bij een nog levend wild zwijn op de Veluwe zijn in 2013 uiterlijke kenmerken van scabiës-schurft waargenomen.

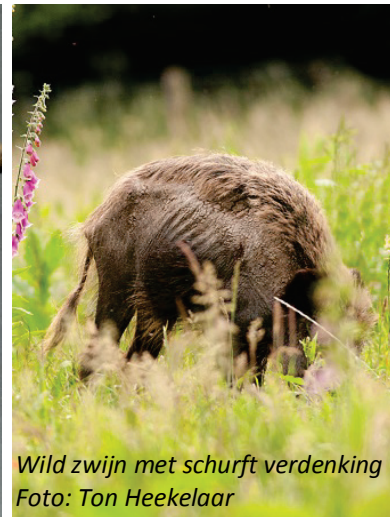
Histologie schurftmijt

Foto: Marja Kik, DWHC

Daarnaast worden regelmatig en bij meerdere diersoorten (vossen, reeën, eekhoorns) kale plekken waargenomen. Niet iedere kale plek in de vacht van een dier komt door scabiës-schurft. Kale plekken kunnen ook ontstaan door andere mijtensoorten, dan wel door bloedzuigende luizen (*Anoplura*), vachtluizen (*Mallophaga*) of luisvliegen (*Hippoboscidae*). Ook hormonale afwijking kan de reden zijn voor een kale plek. Alleen door middel van pathologisch onderzoek kan uitsluitel worden gegeven over de oorzaak van de kaalheid. Begin 2014 werd voor het eerst door het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) scabiës-schurft daadwerkelijk vastgesteld bij een vos uit Limburg.

*Vos met scabiës-schurft
Foto: Natashja Buijs, DWHC*

*Wild zwijn met schurft verdenking
Foto: Ton Heekelaar*

Voorzorgsmaatregelen

Door contact met besmette dieren, kan de schurftmijt overgaan op de mens. Afgeraden wordt om dode dieren met verschijnselen van schurft aan te raken. Wanneer men een dood dier moet vastpakken, dan is het altijd aan te bevelen om algemene hygiënemaatregelen in acht te nemen, zoals het dragen van handschoenen.

Meld dode dieren

Om meer inzicht te krijgen over het voorkomen van scabies-schurft in Nederland, ontvangt het DWHC graag meldingen over levende vossen, en andere dieren met kale schurftachtige plekken. Mail uw waarneming voorzien van informatie over diersoort, locatie, plaats, datum en een foto van het dier naar dwhc@uu.nl.

Vindt u een dood dier met kale schurftachtige plekken, vul dan het DWHC-meldingsformulier in op www.dwhc.nl onder de knop: meld hier uw dode dier. Het DWHC neemt dan contact met u op en in overleg wordt besloten het dier al dan niet te onderzoeken. Het transport kan door DWHC worden geregeld (op een postcode-adres).

Tekst
Margriet Montizaan (DWHC) en Joke van der Giessen (RIVM)

DWHC is onderdeel van de faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht..

Disclaimer
De inhoud van dit document is informatief. Er kunnen geen rechten aan worden ontleend of aanspraak op worden gemaakt.

© dwhc